
'WE HEBBEN ALS SPV-EN LAST VAN EEN VORM VAN NARCISME'

Interview met Jeanne Derks, voorzitter van de NVSPV

Onno Kastelein, auteur is redactielid en sociaal psychiatrisch verpleegkundige werkzaam bij GGZ Midden-Holland

Tussen Gouda en Nijmegen in ligt Utrecht. Dat is dan ook de plaats waar we afspreken om elkaar te ontmoeten. Om kwart over zes in de stationsrestauratie. Ondanks dat we beiden niet weten wie wie is verloopt de ontmoeting op de afgesproken plek vlekkeloos. Ze stapt gedecideerd op me af, een goede intuïtie dus.

Ik ben ondanks dat ik me goed heb voorbereid een beetje zenuwachtig. Een ongegronde angst blijkt achteraf. Of het aan de goulashsoep en de chocomel ligt weet ik niet maar het gesprek komt vlot op gang en Jeanne ontpopt zich als een zeer geanimeerde gesprekspartner en kundige voorzitter van onze vereniging.

Kennismaking

De eerste woorden die ze gebruikt als ze zich voorstelt zijn 'gedreven' en 'goedlachs'. Ze is veertig jaar, gaat dit jaar nog, als alles goed gaat, samenwonen op een klipper die in de Waalhaven komt te liggen. 'Een buitenkansje. Als boerendochter ben ik nu eenmaal een buitenmens, ik ben graag in de natuur. Ik hou van de Brabantse gezelligheid en vind het heerlijk om met vriendinnen te koken, uitgebreid bij te kletsen en te lachen. Daar neem ik echt de tijd voor'. Thuis luistert ze veel naar de radio, de cd die nog in de speler zit is er een van Ryan Adams, maar het had er net zo goed een van Ry Cooder of John Hiatt kunnen zijn. Haar laatst gelezen boek is 'Doorzakken bij Jamin' van Hanneke Groenteman en op haar verlanglijstje staat het nieuwste boek van Geert Mak genaamd 'In Europa', maar dat ziet ze meer als "het zware werk" en wordt bewaard voor de vakantie. Nu ontbreekt de tijd. Dat laatste speelt op meer fronten. Wandelen, oefenen voor de vierdaagse bijvoorbeeld, en sporten schieten er vaak bij in, maar zegt ze 'ik beloof beterschap'.

Per 1 april 2004 gaat Jeanne werken bij GGZ Zevenaar, zowel bij consultatie in de eerste lijn als in het programma 'Toegang en Crisis'.

'Ik vind het belangrijk om met mijn vak bezig te zijn, zowel inhoudelijk als het onder de aandacht te brengen. Het werken met patiënten zie ik als leidraad, een motiverend iets want het werkt voor mij als een soort kruisbestuiving. Ik ben ambitieus en heb een groot verantwoordelijkheidsgevoel. Inhoudelijk werken met mensen spreekt me enorm aan. Niet per se in een managementfunctie, als teamleider bijvoorbeeld. Ik vind mezelf wel een leider maar dan meer op de inhoud, samen met cliënten en collega's'.

Voorzitter

Sinds mei 2001 is Jeanne Derks aan de NVSPV verbonden als voorzitter. Drie jaar daarvoor was ze al betrokken geraakt bij de vereniging en in die periode is ze een jaar penningmeester geweest.

Er is altijd sprake geweest van een soort drive om meer dan gemiddeld betrokken te zijn bij datgene wat ze deed. Als voorbeelden noemt ze het zijn van klassenvertegenwoordigster en deelnemen aan de leerlingenraad tijdens de B-opleiding. Na de MGZ-opleiding is ze in 1991 gaan werken als SPV en koos ervoor eerst de nodige ervaring op te doen. En ten tijde van de VO-opleiding is ze

betrokken geraakt bij de NVSPV.

Ze vindt het werk als voorzitter superleuk. 'Ik ben bezig met mijn vak, raak van veel dingen op de hoogte en mijn nieuwsgierigheid wordt geprikkeld. Door het hele land leer ik mensen kennen en ontwikkel zodoende een landelijk netwerk wat prettig is als het gaat om samenwerking en op de hoogte gebracht worden van allerlei ontwikkelingen. Soms is het werk als voorzitter zwaar. Er komen veel vragen en lastige of ingewikkelde kwesties af op onze beroepsgroep waar niet meteen een antwoord voor is. Daarnaast is het voor het bestuur ook zoeken naar strategieën om invloed uit te kunnen oefenen. Het werk is eigenlijk nooit af. Wij zijn als beroepsgroep maar een klein radertje in een groot krachtenveld met verschillende actoren. Je moet dan denken aan het Ministerie van VWS, GGZ Nederland, de HBO-raad en hoe behouden wij onze identiteit, hoe zorg je voor brede schouders. Er zijn zoveel ontwikkelingen in de politiek, in de GGZ en rondom de zorgkantoren, dat vraagt om voortdurende actie. Je moet vooruit blijven lopen en alert zijn op de ontwikkelingen.

Ik voel me zeer verantwoordelijk, ben spreekbuis van 1700 mensen en samen met het bestuur beheren we onder andere het gedachtegoed en de financiën. Ik ben aangesteld om te zorgen dat er goed beleid gemaakt wordt. Dat drukt soms zwaar'.

Drijfveren

Belangrijke drijfveren voor haar voorzitterschap zijn het leveren van een bijdrage aan maatschappelijke ontwikkelingen en daarmee ook de poging om een stempel te drukken op het vak. Tegelijkertijd is het ook niet onverdienlijk maar juist leerzaam en voor Jeanne een manier om nieuwe inzichten op te doen, haar visie verder te ontwikkelen en aan te scherpen.

Ze vindt zichzelf niet bepalend. Samen met de andere bestuursleden wordt het beleid uitgezet, maar de voorzitter is wel het aanspreekpunt en het bepalende gezicht van de vereniging. Onderling zijn er verschillende aandachtsgebieden verdeeld en samen met Jaap te Velde vormt Jeanne Derks het dagelijks bestuur.

25 jaar

Op de vraag wat de meest in het oog springende wapenfeiten zijn in de afgelopen 25 jaar laat het antwoord niet lang op zich wachten. 'Van grote waarde is dat de SPV, door de inzet van vele leden, een herkenbare beroepsgroep is geworden voor beleidsmakers op instellingsniveau en alles wat daarboven zit. We worden getypeerd als hardwerkend en bescheiden, werken generalistisch en hebben in de loop van de jaren een steeds beter antwoord weten te vinden op tal van complexe en ingewikkelde situaties bij mensen met psychiatrische problemen'.

We komen ook te spreken over een andere belangrijke ontwikkeling van de afgelopen jaren en dat is de oprichting van De Federatie Verpleegkunde in de GGZ (FVGGZ). Sinds juni 2000 fungeert deze federatie als een koepel voor de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrische Verpleegkunde, de Vereniging voor Consultatief Psychiatrische Verpleegkunde, de Vereniging voor Staffunctionarissen in de Psychiatrie, het Verpleegkundig Specialisten Genootschap en de NVSPV.

De Federatie stelt zich ten doel de beroepsbelangen van verenigingen op het terrein van de verpleegkunde in de GGZ te behartigen, invloed uit te oefenen op het landelijk beleid met betrekking tot de verpleegkunde in de GGZ en op de GGZ in het algemeen. De Federatie is actief op de gebieden beroepenstructuur, curriculumontwikkeling voor de opleidingen, richtlijnontwikkeling, kwaliteitsbeleid, personeelstekort in de verpleging en de gevolgen hiervan voor de kwaliteit van de zorg. Het reageren op wetsvoorstellen, die de GGZ betreffen, rekent de Federatie eveneens tot haar taak. Derks is positief over de Federatie, zij ziet het als een bundeling van krachten. Politiek en GGZ Nederland willen nu eenmaal een afvaardiging van de verpleegkundige beroepsgroep. 'Er liggen alweer nieuwe plannen op de plank voor medio 2005. Eén beroepsvereniging voor ggz-

verpleegkundigen, opnieuw een traject om toe te werken naar één vereniging. Het is nog zeer onduidelijk hoe dat vorm moet gaan krijgen. Net zoals nu blijft bij deze ontwikkelingen van belang dat de identiteit van de SPV overeind blijft'.

Een ander voorbeeld van de krachten bundelen is De Algemene Vergadering Verpleegkundigen en Verzorgenden (AVVV). Ook een koepelorganisatie en het aanspreekpunt en platform voor de 400.000 verzorgenden en verpleegkundigen in Nederland. De Vereniging fungeert als spreekbuis van de beroepsgroepen en sinds 2000 is de AVVV de vaste gesprekspartner van het ministerie van VWS waar het de beroepsinhoud van verzorgenden en verpleegkundigen betreft.

'Het is in deze organisatie wel zoeken naar overeenkomsten om beleid te kunnen maken. Ook hier geldt hoe krachtiger we onze stem gebruiken hoe meer we gehoord worden'.

Narcisme

Het is tijd voor een kopje cappuccino want het duizelt me een beetje. Jeanne praat vlot en ik ben minder ingewijd dan ik dacht, ik moet bij de les blijven. Onder de koffie vertelt Jeanne over een congres voor kwetsbare groepen waar ze onlangs geweest is. Ze stelt: 'als je daar aanwezig bent zie je toch enorm veel overeenkomsten tussen allerlei soorten verpleegkundigen. Interventies die wij als SPV-en doen zijn dan weliswaar anders maar de aspecten waar rekening mee gehouden wordt, zoals omgang met de ziekte, persoonlijke geschiedenis, inzicht in de oorzaken, achtergrond, werk gezin, zijn altijd context gerelateerd. Veel SPV-en vergissen zich in hoeveel overeenkomsten er zijn met somatische verpleegkundigen. We hebben last van een vorm van narcisme en denken dat we als SPV-en bijzonder en exclusief zijn. Maar juist de vele overeenkomsten gebruiken we voor het maken van gezamenlijk beleid. Dat neemt niet weg dat we oog moeten houden voor de verschillen. Dan komt het belang naar voren van goed onderbouwde methodische evidentie van ons vak. Het kunnen verantwoordwoorden, ook naar onze cliënten toe, wat wij te bieden hebben aan bijstand en ondersteuning bij problemen'.

Nog veel werk

'Wat we doen en hoe we het doen, daarin is nog veel werk te verzetten'. Jeanne stelt dat het belangrijk is om onze identiteit te behouden en methodieken te ontwikkelen in wat de meerwaarde is. Derks refereert aan een artikel van Bauke Koekoek in de meest recente MGV die ze prompt uit haar tas haalt. Ze leest een paar regels uit de conclusie voor en vat samen dat de kracht van ons vak vooral schuilt in het verpleegkundige zijn. Bauke schrijft in zijn artikel over het ontwikkelen van methodieken betreffende interventies die te maken hebben met dichtbij mensen staan, een positieve werkrelatie, timing van een interventie, gespreksvaardigheden en meer verpleegkundige aangelegenheden. Zijn zienswijze spreekt Jeanne enorm aan. 'Natuurlijk', zegt ze, 'maken wij als SPV-en gebruik van psychotherapeutische (deel)technieken en zijn onze interventies vaak een mix. Maar bovenaan staat het dichtbij de cliënt blijven en het werken aan een leefbaar leven en een plek in de maatschappij'.

Generalist

De gedrevenheid in spreken bij Jeanne komt weer bovendrijven als ze pleit voor een actieve bemoeienis van SPV-en om marginalisering van mensen zien tegen te gaan en te voorkomen. 'Juist in een tijd van individualisering en het hoge levenstempo is er een verhoogd risico voor de kwetsbare mensen in onze samenleving om er niet meer bij te gaan horen. Daar ligt onze taak.'

Ze vervolgt: 'ook dit verpleegkundige stuk wordt steeds complexer in een tijd dat problematiek vaak meervoudig en complex is. Dan denk ik aan de combinatie van psychiatrische klachten en somatiek, verslaving en de ouder wordende mens. Bij

uitstek krijg je dan gelegenheid om je verpleegkundige kennis en ervaring aan te spreken. Dat maakt ons juist een generalist. En natuurlijk is zijn er ook mensen met meer enkelvoudige problemen en ook hierbij is een verpleegkundige aanpak ons kenmerk'. Opnieuw haalt ze in het gesprek Bauke Koekoek aan en pleit ze (met hem) voor meer onderzoek. 'Evidence based practice en hoe wij daar als beroepsvereniging vorm aan kunnen geven staat voor de komende jaren zeker op de agenda'.

Het proces gaat langzaam

In de voorbereiding voor dit gesprek heb ik in het lustrumnummer van SP dat in 2000 uitkwam het artikel van de toenmalige voorzitter van de NVSPV Carla Raben gelezen. Ik wilde graag een beeld krijgen van de stand van zaken bij het vorige lustrum, vijf jaar geleden. Zij spreekt in haar stuk vooral over vermaatschappelijking als het moderne credo van de geestelijke gezondheidszorg. De vermaatschappelijking van de zorg richt zich op een zo groot mogelijke deelname aan het maatschappelijk verkeer door chronische psychiatrische patiënten. Het tweede credo waar ze over spreekt is het tegengaan van marginalisering. Ze vraagt zich af: "Hoeveel gekte verdraagt een samenleving?" Een paar alinea's verder gaat het over de Federatie, weliswaar nog i.o. (in oprichting). Maar het zijn allemaal thema's die nog actueel zijn. Hoe snel gaan de ontwikkelingen en hoe kijkt onze voorzitter hier tegenaan.

'We zijn als organisatie en als bestuur weliswaar dagelijks bezig met alle ontwikkelingen maar we zijn niet zo slagvaardig als we zouden willen. De vergaderingen vinden eens per maand plaats en we zijn genoodzaakt om keuzes te maken en prioriteiten te stellen. De beroepsinhoudelijke ontwikkelingen komen nu echter in een stroomversnelling door de Federatie en de AVVV. Dat staat met elkaar op gespannen voet.

Als we verder willen professionaliseren en ons vak onderbouwen dan zullen we ook toe moeten naar een meer professionele beroepsvereniging. Anders worden we links en rechts ingehaald. Hoe dat zal moeten heb ik nog niet zo voor ogen. We denken er als bestuur wel over na en willen de website, een degelijke vergoedingsregeling en werkgroepen hierbij gebruiken. Je zou kunnen denken aan een betaalde voorzitter van een werkgroep. Dan heb je een projectmatige overeenkomst waar je aan gehouden bent.

Bijvoorbeeld cliëntenorganisaties zijn die slag ook aan het maken. Ze worden professioneler, dat is een goede ontwikkeling. Het gaat toch om een goede onderbouwing van wat je doet, hoe je het doet en welk effect het heeft. Zo komen de organisaties ook een beetje uit de sfeer van de echte vrijwilligersorganisaties en dat levert goede stukken op'.

Manco

We moeten een beetje lachen om de term "giroactivisten" van Natuurmonumenten waarmee in het beleidsplan de betrokken maar ook passieve achterban van de NVSPV wordt vergeleken. Hoe krijg je die mensen nu een beetje in beweging zonder gelijk tot over je oren in het werk te zitten? Volgens de voorzitter is het een troostende gedachte dat het een landelijke trend is en op allerlei gebieden plaats vindt, zowel bij sportverenigingen, politieke partijen en in allerlei ander vrijwilligerswerk. De discussie die we voeren sluit aan bij de verdergaande professionalisering van de vereniging. Men zou in dat opzicht ook kunnen denken aan meer afgebakende klussen waarbij de drempel minder hoog wordt om zich aan te melden. We concluderen dat we om ons heen zien dat de wil er vaak wel is. Het ontbreekt echter aan continuïteit en slagvaardigheid. 'Een grote groep dan enkel een paar voortrekkers hierin zou mooi zijn', zegt Jeanne.

'Het manco blijft dat een goede organisatie en organisatiegraad niet alles zegt.

Het gaat bij de NVSPV ook om ontwikkeling van het vak en maar weinigen voelen zich geroepen hieraan actief een bijdrage te leveren. Dat heeft te maken met het feit dat SPV-en hardwerkende mensen zijn, noeste werkers, bescheiden, die zoiets hebben van "doe maar gewoon". Vaak hebben ze wel een hoge eigenwaarde maar geen wetenschappelijke belangstelling, gewoon een minder abstracte en beschouwende benadering. Als ze dan toch besluiten te gaan studeren en carrière te maken kiezen ze vaak voor studies als sociologie of filosofie. Jammer genoeg keren veel verpleegkundigen na hun studie ook nog eens het vak de rug toe. Als er niet een aantal SPV-en aan de slag gaan, daarmee bedoel ik de wetenschappelijke kant op gaan, voorzie ik een ontwikkeling waarin we niet meer meetellen en meedoen en onszelf marginaliseren. Dat zou enorm kwaliteitsverlies betekenen. Ik zou willen oproepen om een tegengeluid te geven. Hierbij moet ik natuurlijk niet vergeten dat er ook al een aantal jaren hele goede dingen gebeuren. Ons vakblad SP is daar een voorbeeld van. Een tijdschrift van en voor onze beroepsgenoten waarin de afgelopen jaren prima artikelen zijn verschenen over goede sociaal psychiatrische praktijkvoering. Natuurlijk praat ik over een top in ons vak want we hebben vooral SPV-en nodig die dichtbij de cliënten en in de wijk blijven staan en een brugfunctie hebben naar cliënten, familie en maatschappelijke organisaties'.

Beroepsdeelprofiel

'Er komt een nieuw beroepsdeelprofiel aan', vertelt Jeanne als we verder praten over nieuwe ontwikkelingen. 'De domeinen zijn daarin nog steeds terug te vinden, maar het gaat meer om competenties. Wat doet een SPV, wat moet je allemaal weten, wat moet je kunnen en wat heb je als SPV te bieden. Het idee is dat zo'n beroepsdeelprofiel kan fungeren als onderlegger voor het onderwijs, het geeft houvast. De opleidingen kunnen meer maatwerk leveren. Het gaat er om dat we helder en inzichtelijk kunnen maken wat de overeenkomsten zijn en de verschillen met andere disciplines bijvoorbeeld, wie doet wat. Het is nu een lappendeken, iedereen doet veel en is op verschillende gebieden actief, maar voor een buitenstaander is het niet helder en inzichtelijk. We kunnen het nieuwe profiel makkelijk aanpassen op nieuwe inzichten en het biedt in de toekomst de mogelijkheid van onderzoek. Eigenlijk is het beroepsdeelprofiel een antwoord op de zorgvragen die er vanuit de samenleving op ons afkomen. Het onderwijs dient volgend te zijn aan de competenties die in het beroepsdeelprofiel omschreven zijn. Als voorzitter heb ik hier veel vertrouwen in. Het geeft houvast en perspectief op de ontwikkeling van de beroepsgroep en verdergaande professionalisering. Daarnaast biedt het nieuwe beroepsdeelprofiel de mogelijkheid tot optimalisering van de samenwerking met andere verpleegkundige beroepsgroepen en andere disciplines in de zorg'.

Droom

We komen toe aan het laatste stukje van het gesprek. Inmiddels hebben we van plek moeten wisselen, het rustige gedeelte achterin ging dicht en we zitten nu in het wat rumoerige en rokerige gedeelte vlakbij de ingang. Jeanne kijkt met een schuin oog naar de klok, ze wil graag de trein van 21.20 uur halen. De volgende dag wacht een vergadering van de bewuste Federatie, waar we het nu een paar keer over hebben gehad, en ze wil bijtijds thuis zijn.

Het laatste onderwerp wat ik aan wil snijden betreft de toekomst. Wat is haar droom voor het komende lustrum over vijf jaar?

Ze antwoordt verrassend. 'Dat alle psychiatrisch verpleegkundigen sociaal psychiatrisch gaan werken. Met andere woorden het gedachtegoed van de sociale psychiatrie moet een onderdeel zijn van het werk van alle ggz-verpleegkundigen. Deze oriëntatie moet veel breder gedragen worden. Daar hebben wij als SPV-en een belangrijke taak in. Op meerdere niveaus de uitgangspunten van ons werk

uitdragen, dat is toch prachtig'. Ze voegt daar nog aan toe dat ze hoopt dat er over vijf jaar breeduit hulp verleend wordt vanuit het cliëntenperspectief. Dat cliënten waar mogelijk mee gaan doen in de samenleving en de maatschappij. Ze pleit hartgrondig voor het keren van het huidige tij. 'Als we niet als de donder de huidige tweedeling tussen arm en rijk en ziek en gezond keren is het onze kwetsbare groep cliënten die daar de dupe van wordt. Er is haast geboden, het is "vijf voor twaalf". De domeinenstrijd tussen verpleegkundigen moet daar ondergeschikt aan zijn'.